

normaliseren. Elke aria eindigt op een vuurwerk van louter technische virtuositeit. Op die ogenblikken laat Chéreau de zangeressen naar voren komen en plaats nemen op een loopbrug boven het orkest: ze treden buiten het kader, en voor enkele (adembenemende) maten geven ze zich aan hun virtuositeit over (Lella Cuberli maakt hier stralend de akrobatische stembuitelingen die Mozart oorspronkelijk voor de Amicis had bedacht; Ann Murray laat de klanken met zoveel plezier en eenvoud uit haar keel opborrelen, alsof ze met de vanzelfsprekendheid van een nachtegaal zingt — een schitterend staaltje zangkunst, typisch voor de hedendaagse Engelse school).

Omdat het gegeven statisch is (naar vorm, en ook naar inhoud), heeft Chéreau voor een constante beweging van de personages gezorgd. Ze lopen opgewonden van links naar rechts (de andere richtingen komen nauwelijks aan bod), blijven plots stilstaan, werpen zich weer vooruit, omarmen elkaar voor een ogenblik wild en schrikken dan weer uit elkaar. Chéreau getuigt van een grote fantasie in de bewegingen, want het stuk duurt mer dan drie uur, en hij slaagt erin om zich niet te herhalen. De toeschouwer onderkent wel het principe (*il faut que ça bouge*), maar hij kan nooit voorspellen wat er met de licht hysterische personages gaat gebeuren.

De tekst van Mozart wordt dus voorzien van een rijk gevarieerd gebarenspeel, maar dat was voor Chéreau nog niet genoeg. Van Peduzzi, zijn trouwe compagnon en decorateur van al zijn produkties sedert 1969, heeft hij een grote muur gekregen. In het eerste ontwerp was dat een klassieke wand in de stijl van Palladio, maar langzamerhand heeft Peduzzi die muur uit elkaar gehaald, en heeft hij de losse stukken zonder enige functie weer in elkaar gestoken: het lijkt wel een muur die ettelijke verbouwingen en restauraties heeft overleefd. Peduzzi heeft verschillende elementen van de muur laten bewegen, een idee, zo

vertelde hij in het televisieprogramma *Eiland*, dat hij gevonden heeft toen hij zijn zoontje van twee met een blokkendoos zag spelen. Deze bewegende stukken laten toe om het stuk in een eenheidsdecor te spelen, zodat de continuïteit van het spektakel verzekerd wordt. Maar nog was Chéreau niet tevreden: bij de talrijke gebaren, bij de rollende onderdelen voegde hij een ingewikkelde belichting, vol verrassende momenten: soms heel donker, dan weer schel, soms zonder contouren, dan met zware slagschaduwen. De aangewende theatrale middelen willen dus ten minste even virtuoos zijn als de muzikale middelen die Mozart heeft aangewend.

Heel deze ingewikkelde toestand levert alvast één pluspunt op: de recitatieven leveren hier echt theater op. Na Bondy, Herrmann en Chéreau weten we het: als we nog ooit saaie recitatiefmomenten in een opera van Mozart meemaken, is dat de schuld van de regisseur, die zijn werk niet doet.

Chéreau éénmaal

Uit het voorgaande blijkt overduidelijk dat we hier te doen hebben met een interessante opvoering, maar is ze ook helemaal geslaagd? Ik moet hierbij vermelden dat ik de opvoering tweemaal heb gezien, en dat het nodig blijkt om over mijn dubbele ervaring te spreken. De eerste keer was ik gewoon overbluft. De zingende acteurs wisten me steeds in hun ban te houden door de verrassende evoluties op de scene. Tussen hun drukke bewegingen door lieten ze me allerlei interessante, pathetische poses zien. De opstelling van de personages in de ruimte was op elk moment een esthetisch festijn. De evoluties van het koor waren gewoon overweldigend.

Ik merkte wel dat ik van het verhaal weinig begreep. Gelukkig had ik de tekst wat nagelezen, zodat ik net voldoende houvast had, maar wie dit niet gedaan had, wist tijdens de pauze

niets over het gebeurde. Men had een reeks mensen naast elkaar zien rennen, gespannen en doelloos. De theatrale actie toonde in een veelvoud van beelden wat Claude Stratz in het programmaboek schrijft: *Lucio Silla* ou l'opéra des énergies inutiles et des décisions impossibles." (7) Liefdesrelaties ziet men niet, ook al zijn die expliciet in de tekst aangegeven: Cecilio en Giunia blijven geïsoleerd, en dat Cinna en Celia iets met elkaar te maken hebben (ze huwen op het einde), is het best bewaarde geheim van de opvoering. Chéreau maakt van zijn personages de gevangenen van zijn visie "La solitude est une loi et le ciel est vide", het zijn verwanten van de tragisch-eenzame personages uit zijn film *L'homme blessé*. Het libretto is meer een aanleiding voor de organisatie van zijn eigen stuk, dat uitmond op de laatste, bevreedende scene, waarbij de actie gedaan is (Silla is van het toneel verdwenen), de muziek stil gevallen (de laatste noten van het jubelende koor zijn in de coulissen verstomd), en de personages verloren en ongemakkelijk op een lege scene achtergebleven zijn.

Het raadselachtige van de actie heeft mij de eerste maal totaal in de ban gehouden, omdat het natuurlijk de mogelijkheid suggereert dat dit raadsel opgelost kan worden, tot de vele duistere momenten zich laten zien als noodzakelijke, gemotiveerde registersbeslissingen. Maar het oog is zo erg beziggehouden, dat de toeschouwer met respect en bewondering de zaal verlaat. (8)

Chéreau tweemaal

Een paar dagen later zag ik de vertoning opnieuw. Dit keer had ik me gewapend: ik had het libretto nauwkeurig gelezen, en had zoveel mogelijk van de Italiaanse tekst memoriseerd; ik moest en ik zou de dialoog van de recitatieven kunnen volgen. Dan pas zou de vertoning zich voor mij helemaal ontsluiten. Maar ik kwam helemaal bedrogen uit. Het spektakel opende zich niet, maar werd plat: de bewegingen werden druk en gezocht, de psychologische motivering bleek constant te moeten wijken voor spektakelnoten. In zijn strengheid (het gebrek aan kleur, het koude licht, de zwarte kostuums die Jacques Schmidt had ontworpen, de architecturale muur) wilde het spektakel een Duitse, onverbiddelijke indruk maken, maar als men onder dat laagje ging krabben, bleef alleen ijle virtuositeit over, een typisch Franse *tape-à-l'oeil*. Zo bleken de muur en zijn spectaculaire bewegingen volkomen gratis: als Giunia op zeker ogenblik met haar mantel in de muur blijft vastzitten, laat men zich de eerste keer